



**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,  
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis  
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,  
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus  
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de  
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,  
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de  
Lugduni, 1669**

Vtrùm iuramentum metu extortum obligationem inducat. Punct. 4.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

non datur exceptio: Datur tamen actio, ad repetendam eam datam, & tunc datur exceptio aduersus quemlibet impediendum repetitionem. Ad confirmationem primam respondeo, dolo petere, & malo, qui statim debet restituere, idcirco posse exceptione doli repelli, si spectemus ius, & actionem, quam habet ad petendum; secus vero si spectemus circumstantias alias extrinsecas, qualis est religio Iuramenti. Ad secundam confirmationem fateor donari indebitum, sed cum in *dist. lege* dicitur, consulto dari donatio est; debet intelligi, quando omnino liberaliter traditur, secus quando per iniuriam extorquetur, vt extortum fuit Iuramentum, & consequenter solutio vsuratum, quæ ex illo sequitur. Ad vltimum iam dictum est instantanea solutione satisfieri Iuramento, etiam si statim fiat repetitio.

PUNCTUM IV.

Vtrum Iuramentum metu extortum obligationem inducat.

SUMMARIVM.

- 1 De quo procedat questio.
- 2 Prima sententia omnibus his Iuramentis negat obligationem.
- 3 Secunda sententia concedit obligationem.
- 4 Tertia sententia vititur distinctione inter contractus approbatos, vel reprobatos.
- 5 Quarta distinguit de foro interno, & externo.
- 6 Quid sententiam sui in hac questione spectato iure civili probabilem est, nullam esse obligationem.
- 7 Spectato iure Pontificio quid sentiat Basillegionem.
- 8 Repellatur eius sententia.
- 9 Statuitur omne Iuramentum obligatorium esse de materia honesta.
- 10 Procedit obligatio, non solum in foro conscientie, sed externo.
- 11 Satisfit fundamentis sententiarum, quæ nobis contradicunt.
- 12 Obligatio huius Iuramenti grauis est.
- 13 Iurans redire ad carcerem, si carcer iustus est, obligationem habet.
- 14 Si iniustus; plures negant, verius est obligari.
- 15 Firmitas oppositis fundamentis.
- 16 Si cum iurasti, non prauidisti periculum, quod postea cognoscis, non obligaris.
- 17 An supradictum Iuramentum relaxari ab Episcopo possit? sub distinctione respondetur.
- 18 Si sequatur scandalum ex relatione Iuramenti, relaxari non poterit.

**Q**uestio procedit de metu graui, non leui; leuis namque facile potest, ac proinde contractus ex illo celebratus, & iure naturæ, & positio validus est, & consequenter Iuramentum. Deinde procedit questio spectato iure pontificio; non naturali. Nam ex iure naturali certum est, iuramentum metu extortum validum esse; Quia metus non tollit voluntarium, et illo diminuat.

In hac questione tot sunt sententiæ, quot capita. Duæ extremæ sunt præcipuæ; alia intermediæ. Prima negat omnibus his Iuramentis obligationem. Sic tenent plures relati à Sanchi. *lib. 4. de matrimonio disp. 20. quest. 1. num. 3.* eamque ipse probabilem reputat. Præcipuum fundamentum sumitur ex Textu in *Authent. Sacramenta puerum. Cod. si aduersus venditionem*, vbi postquam Federicus Imperator dixit, Sacramenta puerum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis, inuoluntate custodiantur; subdit, per vim autem, vel per iustum metum extorta etiam à maioribus (maximè ne questionem maleficiorum faciant) nullius esse momenti iubeamus. Secundò probatur ex *cap. cum contingat de iureiurando. & cap. quamuis pactum de pactis in 6. seruanda* (inquit Pontifex) iuramenta quæ non vi, nec dolo præstita sunt; nec vergerit in dispendium salutis æternæ; aut in alterius præiudicium. Ergo à contrario quæ vi, dolo, & præstita sunt, vel cedunt in alterius præiudicium, seruati non debent. Tertio, in supradictis textibus dolo & metus æquiparantur. Sed dolo tollit à iuramento obligationem, vt puncto seducendi dicimus. Ergo & metus. Quarto. Votum metu extortum nullam inducit obligationem *c. 1. de his que vi. Ergo nec iuramentum*. Quia de voto ad iuramentum firmum est argumentum; vt probat Gloss. *l. ad finem in c. si quis votum 27. q. 1. & in c. quanto de iureiurando, & in c. Deus qui de vita & honestate clericorum. Innocentius in c. delictores, de iureiurando, & alij passim cum Diuo Thoma & Caietano 2. 2.*

*q. 89. art. 8.* Quintò efficacius probatur ex *c. peruenit. de iureiurando*, vbi deciditur, Episcopum rebus suis spoliatum & iurate compulsam, quod non repetet sic ablatas nullius iuramenti vinculis super hoc posse constringi.

Secunda sententia supradictæ opposita, & communis affirmat, iuramentum valere, indigerique relaxatione. Sic D. Thomas 2. 2. *q. 89. art. 7.* & Caietano *ibi. Nauatius cap. 12. n. 14.* pluribus relatis Couarr. *de sponsalibus 2. p. cap. 3. §. 5. n. 5. & de pactis 3. p. §. 4. n. 2. & lib. 1. variar. c. 4. num. 7.* Molina de Hispanorum primogeniis *lib. 2. c. 3. num. 12. & 13.* Molina Theologus *tom. 1. de iustitia tract. 2. disp. 149. vers. 4.* Sanchez *lib. 4. de matrimonio disp. 20. n. 4. & lib. 3. sum. c. 11. n. 14. & 15.* Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 6. Suar. lib. 3. c. 16. n. 18.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 9.* Gutierrez. *de iuramento 1. p. c. 57. n. 18.* & alij plures apud ipsos. Ratio desumitur ex *c. si vero, de iureiurando*. Vbi coactum grauissimo metu iurare iuris sui renunciationem, (inquit Pontifex) non esse tutum contra iuramentum suum veniæ; nisi ta e sit, quod seruatum vergeat in interitum salutis æternæ. Idem habetur *c. verum eodem tit. c. ad audientiam, de iis, que vi.* Seruanda ergo sunt hæc iuramenta. Quod si in *Authentica. Sacramenta puerum*, dicitur, iuramenta metu extorta nullius esse momenti; intelligi debet, quoad contractus firmitatem; non quoad obligationem iuramenti. Et eadem ratione explicari potest Textus in *cap. quamuis pactum. & c. cum contingat*; præterquam quod communis sententia affirmat, illud *Authent.* correctum esse per ius canonicam, *c. si vero, c. verum, de iureiurando.*

Tertia sententia distinctione vititur inter contractus reprobatos legibus, vel approbatos. Si Iuramentum mericolesum afficit contractus reprobatos à legibus, affirmat hæc sententia nullam inducere obligationem; Secus vero si Iuramentum afficiat contractus alias validos & approbatos. Priorem partem probat *Authentica Sacramenta puerum, & cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum, de pactis*. Qui textus expressè loquuntur de contractibus à lege reprobatis. Secundam partem probat Textus in *c. si vero, cap. verum*. Et alij quidem contractibus validis loquuntur. Sic Syluest. verbo *Iuramentum 4. q. 8. Azor. tom. 1. institut. moral. lib. 1. c. 7. quest. 1.* Gregorius Lopez *leg. finali, verbo, que la fizo, in fine rit. 1. partia 3.* Iammino de resignatione *lib. 13. q. 2. num. 12.* & alij plures relati à Seraphino de principiis, *Iuramenti, privileg. 110. num. 7. & sequentibus, & à Sanch. lib. 3. sum. c. 11. n. 19.*

Quarta sententia distinguit inter forum externum, & internum; & in foro externo, & iudiciali censet non obligare Iuramentum metu extortum; secus in foro conscientie. Sic Gregorius Valencia *disp. 6. quest. 7. punct. 4. in medio*, quem laudans & honorans sequitur Echineus *lib. 8. controuersiarum cap. 102.* Fundamentum huius sententiæ non est aliud nisi quia hæc via discrepantes sententiæ cauellantur.

Ceterum in hac re difficili vt sententiam proferam existimo aliter esse dicendum spectato iure civili; ac spectato iure pontificio.

Iure inquam civili spectato credo probabilius Iuramentum metu graui extortum nullam inducere obligationem; Sic tenet communis sententia prout testatur Sanchi. *lib. 4. de matrimonio disp. 20. num. 5. in solut. 2. argument.* quatenus affirmat *Authent. Sacramenta puerum*, correctam esse per ius canonicum in *cap. si vero, & cap. verum de iureiurando*. Consentit Basilus Legionensis *lib. 12. de sponsalibus cap. 8. n. 64.* Ad probationem huius conclusionis præmitto, quod iustus in fine huius tractatus firmabimus, civilibus Magistratibus datam esse potestatem, insumenda, obligationem Iuramenti, antequam fiat; ita vt factum nullam inducat obligationem, vel omittendo obligationem, vel reddendo materiam ineptam Iuramento; vel constituendo iuramentum incapacem. Sed ius civile clarè indicauit hanc potestatem exercuisse, cum in *Authentica Sacramenta puerum, tum in lege non dubium cod. de legibus*. Nam in *Authent. Sacramenta puerum* expressè dicitur; Iuramenta per vim vel metum facta nullius esse momenti; nullius inquam esse momenti, tam quoad obligationem Deo acquisitam, quam homini. Nam secunda pars *Authent.* ex diametro opponitur primæ vt intuenti constabit. Sed in prima illius textus parte conceditur Iuramento, non solum firmare contractum alius firmum, sed reuocabilem, sed præcipuè obligare iuramentum Deo ad illius obseruationem Ergo in secunda parte hoc totum excluditur, & firmitas contractus, & iuramentum obligatio. Præterea in *lege non dubium, cod. de legibus*. Clarissime dicitur Iuramentum admittendum non esse, neque vilius esse momenti, sed potius cassum & inutile quoties contractibus à lege reprobatis adicitur. Ne hæc via fratis legibus fiat. Sed contractus metu celebrati iure civili, in d. & canonico reprobantur, & veniunt rescindendi, & secundum ius civile omnino annullantur. Ergo Iuramentum illis adiectum vigore de materia reprobata cassum est, & inutile. Ad idem est Textus in *leg. iuris gentium ff. de pactis. ibi*, quoties pactum à iure communi remotum est, seruare hoc non oportet.

nec obligare; nec iurandum de hoc adiectum, ne quis agat seruandum. Quid clarius?

7 Verum spectato iure Pontificio (cui in materia Iuramenti, vtpote spirituali standum est) Basilius Legionensis lib. 2. de sponsalibus, cap. 8. num. 70. & sequentibus, nouum quendam modum dicendi, sed non satis firmum excogitauit. Inquit enim quodvis Iuramentum non afficit promissionem non repetendi, seu non reuocandi contractum obligatorium esse secus si afficiat promissionem, seu obligationem non reuocandi. Itaque affirmat; si Iuramentum sit de re distincta à repetitione & reuocatione ita vt cum obseruatione Iuramenti stare possit repetitio, validum esse Iuramentum; secus verò si cum obseruatione Iuramenti reuocatio contractus stare non possit. Priorem partem probat Basilius ex textu in cap. debitorum, cap. verum de iurando, c. Abbas, cap. ad audientiam, de iis qua vi. In quibus Iuramentum tenet. Quia illo non obstante repetitio salua manebat, vt expressè dicitur in cap. ad audientiam. Secundam partem probat ex cap. cum contingat de iurando, cap. licet mulieres, eodem tit. in 6. cap. quamuis pactum de pactis lib. 6. Vbi statuitur Iuramenta super alienationes rerum dotalium, & contractus minorum omnino seruanda esse; nisi sint, vi, metu, & dolo profrita. Sentit ergo Pontifex metu facta non esse seruanda. Quod si respondeas non esse seruanda quoad firmitatem contractus, quæ in illis textibus specialiter spectabatur, bene tamen quoad obligationem Deo acquisitam. Præcludit Basilius hanc responsum affirmans in supradictis textibus, non esse sermonem de firmitate contractus, quam Pontifex concedere non poterat, vtpote de materia sibi non subiecta; sed solum esse sermonem de Iuramenti obseruantia. Ratio autem, quare Pontifex Iuramenti relinquentibus saluam repetitionem, obligationem concedat; denegeret verò iuramentis illam comprehendentibus, ea est (inquit) quia Iuramenti relinquentibus saluam repetitionem iuranti; etiam Iuramento obseruato relinquitur remedium quo se tueri possit, non igitur necessaria erat Iuramenti annullatio eisi concedi posset; secus verò in Iuramentis comprehendentibus repetitionem. Nam obseruato Iuramento remedium nullum supererat, quo se iurans tueri posset.

8 Cæterum hic modus dicendi nullo modo probandus est, vtpote absque fundamento excogitatus, & contra expressam iuris canonici decisionem. Nam ius canonicum non spectauit ad obligationem Iuramenti, relinqueret- ne saluam repetitionem, vel non relinqueret; sed an Iuramentum seruari posset absque dispendio salutis æternæ. Vt constat ex cap. si verò, cap. verum, cap. cum contingat de iurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. cap. quamuis pactum de pactis in 6. & aliis Textibus. Quo nihil est clarius. Deinde in cap. ad audientiam de iis qua vi. Conceditur iuranti repetitio beneficii resignati, non obstante Iuramento, quia non ad repetendum (inquit Pontifex,) sed ad resignandum tantummodo tenebatur, tacite innuens aliud esse dicendum, si ad non repetendum vi Iuramenti tenebatur, vt manifestè probatur ex c. ad aures de iis, qua vi; ibi, inquit Clemens tertius, renuocatio facta ad terrorem Layemens (nisi forte Iuramento, vel fide interposita sit confirmata) non impedit quominus is qui renuocauit Ecclesiæ, ad cuius regimen prius erat electus, præficiatur eidem. Ergo si Iuramentum interuenisset, quod vltius non repetere; eidem præfici non posset, nisi Iuramento relaxato. Ergo tale Iuramentum obligatorium est, vt bene expendit Gloss. d. c. & respondet contrariis. Deinde non video qua ratione potuit dicere Basilius Legionensis. Textus in cap. cum contingat, & c. quamuis, non loqui de firmitate contractus, sed de obseruatione Iuramenti. Nam præterquam quod est contra communem & receptissimam Doctorum sententiam, vt in sequentibus vidimus, cum suis principiis non videtur stare posse. Nam si alienatio fundi dotalis & renunciatio futuræ hereditatis Iuramento adueniente non firmatur; sed ita nulla persistit, ac si Iuramentum non esset appositum; Iuramentum sponte factum non contrahendi tali alienationi & renunciacioni obligatorium non esset, vtpote de re vana, inuili & infructuosa, qualis est approbatio cuiusdam actus irriti, & legibus reprobati, neque honestatur ex redemptione vexationis, vt est solutio vsurarum. Præterea esto in Iuramentis, in quibus salua manet repetitio habeat iurans remedium, quo se tueri possit, nempe repetitionem quod remedium non relinquatur in Iuramentis de non repetendo. At cum in vtroque genere Iuramentorum relinquatur remedium petendi relationem, ipsaque debeat concedi, quod remedium efficacius, & vtilius est iuranti ad seruandum, quam repetitio; efficitur sanè frivolum esse illam rationem, qua motus fuit Basilius ad asserendum aliqua Iuramenta metu facta esse irrita, alia non.

6 Quapropter dicendum est, quodcumque Iuramentum metu extoritur obligatorium esse, siue saluam relinquat repetitionem, siue non, modo sit de materia, qua seruati possit absque dispendio salutis æternæ. Sic Doctores omnes pio secunda sententia communi relati. Probaturque potest textibus & rationibus adductis. Quod non solum in contractibus ap-

probatis, sed etiam in reprobatos locum habet, vt manifestè probat Textus in c. debitorum, de iurando. Promissio namque soluendi vsuras, nulla est à iure reprobata; item resignatio beneficii per metum facta nulla est; & tamen si Iuramentum accedat obseruandum est, cap. ad audientiam, de iis qua vi. Et idem est, si Iuramentum esset de non contrahendo resignationi. Iuxta cap. ad aures, eodem tit. Nam reprobatio horum contractuum non ita constituit materiam illicitam; quin in redemptionem vexationis licita esse possit. Solutio namque vsurarum licita est solum ob turpitudinem recipientis; ac proinde ex parte dantis honestati potest, vt verè honestatur quoties aliquo sine honesto soluens mouetur. Resignatio namque beneficii metu facta irrita etiam est in odium incutientis metum, ex parte verò resignantis honestati potest, si ad redemptionem vexationis fiat. Quocirca materia, quæ secluso metu vana, & inuiliis esset, & incapax obligationis Iuramenti, vt resignare beneficium, nulliter facere testamentum absque solemnitate & iure præscripta, & alia huiusmodi, metu posito, illoque durante capax obligationis redditur. Quia iam adest redemptio vexationis ob quam prohibito legis cessat, & actus nullus ex ratione extrinseca accipit honestatem.

10 Deinde hæc obligatio Iuramenti non solum est in foro conscientie, sed etiam in foro externo, & iudiciali. Tum quia Textus in cap. debitorum, cap. si verò, de iurando cap. Abbas, cap. ad audientiam de iis qua vi. De foro externo loquuntur, tum quia ratio decidendi, ob quam Iuramentum obligat, nempe obseruari posse absque dispendio salutis æternæ, æquè in foro externo, ac in interno procedit. Consentit Basilius Legionensis lib. 2. de sponsalibus cap. 8. n. 71.

11 Ex his constat solutio fundamentorum tertie & quartæ sententiæ. Cum prima sententiæ ex parte conueniens, quatenus affirmamus iure civili omnem obligationem Iuramenti irritam esse ob Authenticam sacramenta puerum. Ad secundum argumentum desumptum ex cap. quamuis pactum, cap. cum contingat, & alii, dicimus cum Glossa, ibi Iuramentum præstitum sine vi & dolo esse seruandum omnino; id est sine relaxatione; relaxari enim non potest tale Iuramentum. Secus verò de Iuramento metu facti, quod ea tantum ratione relaxandum venit; quod metu factum est, vt sic via coactionibus præcludatur. Ad tertium concedo metum & dolum equiparari, quatenus vtrique tollit à contractu firmitatem; non tamen equiparantur, quoad obligationem. Sæpe enim dolus tollit consensum, & ideo contractus ex illo celebratus, & Iuramentum ibidem appositum est nullum. At quia metus consensum non tollit, esto diminuat; ea de causa & contractus sæpe validus est, & Iuramentum ibidem appositum obligationem inducit, & notat Basilius Legionensis lib. 4. de matrimonio cap. 20. num. 6. Ad quartum concedo verum esse irritum, quia iure Ecclesiastico sic inuenitur irritum in illo cap. 1. de his, qua vi, nego tamen Iuramentum, quod in vtilitatem hominum sit, irritum fore. Quia nullibi tale habetur. Ad replicam dicimus de voto ad Iuramentum in honorem Dei præstitum bene inferri; verò ad Iuramentum in vtilitatem hominum factum. Quia in hoc non attenditur quid gratius Deo sit, sed quid gratius homini modo licitum sit, & honestum. Vide Lessium lib. 2. c. 42. dub. 6. n. 32. Ad quintum d. sumptum ex c. peruenit. Respondeo cum Glossa, Felino, & Abbate, & aliis ibi Episcopum illum fuisse spoliatum rebus Ecclesiæ, quæ quia sub eius cura & administratione sunt, vocatur eius cum autem teneatur ex proprio officio, sine Ecclesiæ obseruante, nullo modo potuit iurare, non repetiturum. Quia est Iuramentum de re iniqua, & sic nullius Iuramenti vinculis potuit super hoc constringi. Et cum Pontifex subdit, illum absolute iurans, quia nefandissima coactione iurauit; intelligendum est de absolute, quoad declarationem, seu quoad factum, id est, absolute declarauimus; vel illum ad cautelam, seu de facto absolute, non quia necessarium sit; sed ob maiorem securitatem. Secundo respondeo cum Suarez, lib. 2. de Iuramento cap. 10. num. 7. & Sanchez lib. 3. summ. cap. 12. num. 37. admittendo Episcopum fuisse spoliatum rebus suis, non Ecclesiæ; (hæ enim improprie dicuntur Episcopi) fuisseque compellam iurare, non repetere, fuisseque proprie absolute. Quia Pontifex nullam aliam causam absoluenti à Iuramento assignat præter metum; tacite innuens solam illam esse causam relaxationis. Si autem spoliatio facta esset de rebus Ecclesiæ, etiam seclusa coactione Iuramentum de illis non repetendis esset nullum, vtpote de re iniqua. Ergo Episcopus non rebus Ecclesiæ, sed suis spoliatus fuit. Hoc supposito respondeo, nullius Iuramenti vinculis posse constringi iurantes, & irrevocabiles; quæque relaxari non possent.

Hinc venit explicanda lex. reg. 28. tit. 11. part. 5. quæ incipit. Por miedo, o por fuerza, o por engano quel ficiere promeriendo con eme a otro de dar o hazer alguna cosa, mugua se obligasse forzieta pena iurando de cumplir lo que promerido decimos que no es tenuto de cumplir la promission, (id est) no es tenuto, quoad effectum, ita vt relaxari non possit, non tamen quoad absolute non teneatur, si relaxari Iuramentum

non fuerit. Aliis directe obuiat hæc lex leg. fin. titul. 11. p. 3. ibi. *Et que iura cosa quicquid no se puede excusar de no la guardar, maguer diga, que lo fizo por fuerça.* Ita Gregorius Lopez ibi, qui alias explanationes adhibet supradictis legibus ne videantur contrarium docere.

12 Sed inquires quanta sit huius Iuramenti obligatio? Respondent Angelus, verbo *Iuram. 5. num. 9. & 10.* & alij ab ipso relati & a Lessio *lib. 2. cap. 42. dub. 6. n. 30.* Solum esse sub reatu culpæ venialis. Mouentur ex *cap. verum, de iureiurando,* ubi Pontifex decidit non esse puniendos tanquam pro mortali crimine Iuramentum metu extortum non seruantes, indicat ergo non esse mortale crimen.

Sed contrarium omnino est tenendum, si materia iurata grauis sit; eo quod in materia graui se ostendere infidelem grauis sit irreuerentia, neque ab hac grauitate excusare potest metus iniustus, cum Deus illum non inulcerit. Ita tenent communiter Doctores cum Diuo Thom. 2. 2. *quest. 89. art. 7. ad 3. & quest. 98. art. 3. ad 1. Valent. disp. 6. quest. 7. punct. 4. vers. diximus.* Nauarr. *cap. 12. num. 14.* Couarr. 4. *decret. 2. p. cap. 3. §. 5. num. 4.* Lessius *d. dub. 6. num. 39.* Sanchez *lib. 3. sum. c. 11. n. 18.* Suarez, *tom. 2. de Relig. lib. 3. c. 16. n. 8.* Bonac. *disp. 4. quest. 1. punct. 9. n. 3.*

13 Occasione superioris doctrine non erit abs re examinare, an Iuramento prestito redeundi ad carcerem obligentis?

Et quidem si carcer iustus sit, neque timeas te iniuste vexandum, nemini dubium esse potest, te obligatum esse, quia talis reditus & honestus est & fidelitatis, & religionis, & iustitiæ debitus. Quapropter solum est controuersia, quando carcer iniustus est, aut times probabiliter iniuste esse vexandum.

14 Negant plures grauilimæque Doctores te esse obligatum reddere. Sic Couarr. *lib. 1. variorum cap. 2. num. 7.* Plaza *de delictis lib. 1. cap. 22. num. 6. fine.* Basilii Legionensis *lib. 12. cap. 8. num. 10.* Gutierrez. *1. p. de Iuram. cap. 57. num. 24. & sequentiibus,* optimè Valquez. *1. 2. disp. 174. cap. 5. n. 35.* Nauarr. *cap. 12. n. 18.* Regin. *lib. 18. p. 162.* Moueri possunt, quia secluso Iuramento iure charitatis propriæ tenebatur periculum vitæ fugere. Ergo Iuramentum de non fugiendo, sed potius de redeundo, illicitum est; quia est de re charitati propriæ contraria. Item talis reditus subministrat tyrannum occasionem iniquæ vexationis. Ergo non est licitus, & honestus. Ergo iurari non potuit. Item non est actus fidelitatis; quia non debetur fides illam iniquè expostulanti; neque fortitudinis, vitam sic irrationabiliter exponere. Ergo nullam habet honestatem.

Nihilominus verius existimo, te esse obligatum redire nisi relaxationem Iuramenti petas. Sic Tolerus *lib. 4. sum. c. 22. num. 2. vers. alterum est.* Lessius *lib. 1. cap. 42. dub. 6. num. 28.* Sanchez alius relatis *lib. 3. sum. cap. 11. num. 31.* Suarez *lib. 2. cap. 10. num. 24. & 16.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. quest. 1. punct. 9. num. 2.* Ratio est; quia reditus ad carcerem factus ex fine obseruandi fidem Iuramento stabilitam, actus est veritatis, fortitudinis, & patientiæ; Neque obinde censeri debes te occidere & vitam tuam prodigere, sed solum censeri debes te periculo vitæ exponere. Quod ex iusta & rationabili causa sapere debet ut bene probat Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 6.* Adde ex obseruatione Iuramenti non te propriè conici in vitam periculum, quod antea habebas, quodque dato Iuramento suspensum fuit: Non igitur excusari potes à Iuramenti obseruatione.

15 Neque obstant contraria. Non primum: concedo secluso Iuramento, te obligatum esse periculum iniuste mortis, seu alterius æquivalentis mali fugeres nego tamen posito Iuramento te ad id esse obligatum. Quia posito Iuramento & fide data est actus veritatis, fidelitatis, & religionis, vel potius charitatis propriæ quo vis proprium honorem in promissis fideliter obseruandis tueri. Ad secundum nego ex reditu subministrari tyranno occasionem iniustæ vexationis; sed iam antea ex sua malitia acceptam, & per Iuramentum suspensam restitui. Adde redeuntem non esse censendum dare occasionem tyranno peccandi, cum ex bono fine procedat, sed tyrannum illam accipere. Ad tertium constat ex probatione nostræ sententiæ, quæ ratione sit actus fidelitatis, & fortitudinis, sic te periculo vitæ exponere.

16 Aduertendum tamen est, si cum iurasti redire, non præuidisti in reditu esse tale periculum, quod postea esse cognoscis, nequaquam ad redeundum obligaris. Quia non es censendus obligatus ad reditum alium ab eo, qui erat in tua existimatione, cum iurasti. Quod à fortiori procedit casu, quo iurasses redire subintellecta conditione, si reditus non fuerit periculosus. Quia iuramentum non extenditur ultra iurantem intentionem. Sic Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 10. num. 16.* Sanchez *lib. 2. sum. c. 11. n. 34.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 9. num. 2.*

17 Petes, an huiusmodi Iuramentum redeundi relaxare Episcopus possit?

Non desunt, qui sentiant, si in reditu est graue periculum vitæ, vel alterius æquivalentis mali, posse Episcopum non

solum Iuramentum per iniquitatem extortum, sed etiam Iuramentum iuste expostulatum relaxare. Sic Ludouicus Lopez. *1. p. instruit. consuet. cap. 42. vers. qui iurat redire, consentit.* Manuel. Rodrig. *1. tom. 1. sum. cap. 40. num. 3. si damnum custodis reparatur.* Mouentur, quia ob ius conseruandi vitam, poterat iurans secluso Iuramento fugere carcerem, & mortem iustam. Ergo posito Iuramento solum videtur teneri Deo, non iudici & custodi: Ergo potest ab Episcopo relaxari. Ceterum cum Iuramentum est iuste expostulatum, quia nec carcer iniuriolosus est, nec timetur pœna iniuste inferenda. Verius existimo non posse ab Episcopo tale Iuramentum remitti. Quia talis remissio derogat ius iudicis & custodis, iudex enim & custos habebant ius retinendi iurantem in carcere. Huic iuri cesserunt ob Iuramentum præstitum. Nequit ergo Iuramentum tolli; sicut neque ius in cuius locum successit, tolli poterat. Sic Sanchez *lib. 3. in Decal. c. 11. n. 36.*

Verum si iniquè expostulatum est Iuramentum; eo quod carcer sit iniuriolosus, vel pœna iniusta timeatur, certum est, relaxari ab Episcopo posse tale Iuramentum; sicut diximus relaxari posse omne Iuramentum metu graui extortum. Quia ex vi talis Iuramenti nullum est ius parti acquisitum, sed solum Deo: qui ob iniquitatem commissam vel committendam facultatem concedit prælati, hæc Iuramenta sibi remittendi. Neque huic relaxationi obstat damnum custodis, qui fortè semper est innocens. Quia illud est per accidens; & ex quocunque capite iniustitia committatur, præstat sufficientem causam relaxationis. Suar. *lib. 2. cap. 10. num. 16.* Manuel. Rodrig. *1. tom. sum. cap. 40. num. 3.* Sanchez *lib. 3. in Decal. cap. 11. n. 35.* Emanuel. Sâ, verbo *Iuramentum, n. 11.*

18 Aduertit tamen Sanchez & Suarez ibi, & bene, hanc doctrinam intelligendam esse casu, quo ex relaxatione huiusmodi non sequatur scandalum, & nostræ religionis irritio. Si enim captiuo inter infideles libertas concessa esset sub prestito Iuramento redeundi ad captiuitatem; vel mittendi pretium suæ redemptionis; absque dubio tale Iuramentum obseruandum est; nec relaxari potest. Quia esto captiuitas iniusta sit, & iniuste extorqueatur Iuramentum. At eius obseruatio in bonum commune fidei & religionis cedit.

PUNCTUM V.

Vtrum Iuramentum dolo, vel errore præstitum validum sit, & obligatorium.

SUMMARIUM.

- 1 Ex quo pendeat decisio questionis.
- 2 Duplex est genus contractuum bonæ fidei & stricti iuris.
- 3 Duplex error interuenire potest: antecedens vel concomitans.
- 4 Versari potest error circa substantiam, vel circa accidentia contractuum.
- 5 Causari potest error à contrahente vel ab alio tertio.
- 6 Error circa substantiam contractus reddit contractum nullum.
- 7 Iuramentum firmans talem contractum non obligat.
- 8 Si error versetur circa qualitatem contractus, & sit concomitans, valet contractus iure natura, & idem est de Iuramento.
- 9 Si error versetur circa qualitatem, & sit causa contractus, communis sententia negat, contractum ex ipso iure nullum, sed annullandum.
- 10 Quid sentiat Basilii Legionensis.
- 11 Quid tenendum sit.
- 12 Vide cognoscetur errorem esse excitatiuum consensus vel illius constitutiuum.
- 13 Sine obligatio in deceptore reparandi inaequalitatem factam in supradictis contractibus? Proponitur sententia Basilii Legionensis, quid sit tenendum resoluitur.
- 14 Quid iure positiuo sit sentiendum de his contractibus, proponitur examinandum.
- 15 Triplici actione vitæ potest deceptus qua se indemnem seruet.
- 16 Si dolus dedit causam contractui circa substantialia, contractus est nullus.
- 17 Explicatur lex 4. ff. de contrahenda emptione.
- 18 Deinde explicatur lex rem alienam 28. ff. eodem.
- 19 Dolus versans circa qualitates si dedit causam contractui, contractus validus est, venit tamen exceptione doli rescindendus, si solubilis sit.
- 20 Explicatur lex, & eleganter 7. ff. de dolo.
- 21 In his contractibus deceptus agere potest, & ad contractus rescissionem,